

УДК 378: 373.2.011.3-051(043.3)

Семчук Світлана Іванівна

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри дошкільної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, Україна
ORCID ID 0000-0002-5200-3727
19641971s@gmail.com

Скрипник Неля Іванівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, Україна
ORCID ID 0000-0002-1264-3527
nellyskryp@gmail.com

Семчук Богдан Іванович

провідний фахівець відділу наукових досліджень,
інновацій та міжнародного співробітництва, викладач кафедри дошкільної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, Україна
ORCID ID 0000-0003-1805-8203
semchuk.bogdan@gmail.com

СТРУКТУРНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті описано теоретико-методичні аспекти розробки структурно-процесуальної моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти, яка складається із сукупності взаємопов'язаних блоків (методично-цільового, змістово-операційного, результативного) і реалізується на інформаційно-орієнтувальному, когнітивно-розвивальному, діяльнісно-трансформувальному, креативно-творчому етапах. Авторами статті визначено, що на інформаційно-орієнтувальному етапі майбутні фахівці дошкільної освіти здобувають теоретичні знання, що відображають обізнаність з інформаційно-комунікаційними технологіями і науково-методичними основами їх використання в дошкільному навчальному закладі. На когнітивно-розвивальному етапі відбувається інтенсивне формування знань й умінь з пошуку, опрацювання, передавання та збереження інформації, яка становить інформаційно-комунікаційну основу майбутньої професійної діяльності в дошкільному навчальному закладі, за рахунок упровадження в навчальний процес закладу вищої освіти навчальної дисципліни «Використання ІКТ у роботі з дітьми». На діяльнісно-трансформувальному етапі відбувається активне залучення студентів до індивідуальної і колективної навчально-дослідницької діяльності за допомогою комп'ютерних програм, що дозволяє образно і яскраво представити інформацію у навчальній діяльності майбутніх фахівців дошкільної освіти, так і в роботі з дітьми дошкільного віку. На креативно-творчому етапі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти відбувається апробація набутого досвіду з означеної проблеми під час педагогічної практики у дошкільному навчальному закладі. У статті представлено погляди вітчизняних і зарубіжних науковців на сутнісні характеристики поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність». Здійснено термінологічний аналіз поняття «моделювання» та «модель».

Ключові слова: інформаційно-комунікаційна компетентність; фахівці дошкільної освіти; структурно-процесуальна модель.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в Україні, висувають нові вимоги до підготовки фахівців у всіх галузях освіти, у тому числі до майбутнього фахівця дошкільної освіти та його професійної мобільності.

Нині завдання вищої школи полягає у формуванні в майбутніх фахівців дошкільної освіти наукового світогляду, системи сучасних професійних знань, розвитку творчих здібностей, професійної кваліфікації в інформаційному суспільстві. Оволодіння сучасними ІКТ, методикою їх використання в навчальному процесі сприятиме модернізації вищої освіти – підвищенню якості професійної підготовки майбутнього фахівця, збільшенню доступності освіти, забезпеченню потреб суспільства в конкурентноздатних фахівцях. Процес навчання слід спрямовувати на поетапне формування в студентів відповідної системи знань, певних умінь та навичок, особистісних якостей та професійних компетентностей, серед яких чільне місце належить інформаційно-комунікаційній компетентності (ІКК)[1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості впровадження й ефективного застосування ІКТ в освіті присвячено низку теоретичних й експериментальних праць вітчизняних і зарубіжних науковців (В. Беспалько [2], В. Биков [3], Б. Гершунський [4], С. Гончаренко [5], Р. Гуревич [6], М. Жалдак [7], М. Кадемія [8], М. Козяр [9], Ю. Машбиць [10], Є. Полат [11], І. Роберт [12], С. Сисоєва [13] та ін.).

Питання оцінювання компетентностей, зокрема інформаційно-комунікаційної, науково обґрунтовано у працях вітчизняних і зарубіжних науковців (В. Бикова, А. Гуржія, О. Глазунової, Ю. Жука, М. Жалдака, С. Литвинової, Т. Лукиної, О. Ляшенка, А. Монако, Н. Морзе, О. Овчарук, Л. Панченко, А. Ракова, С. Семерікова, О. Співаковського, Є. Смирнової-Трибульської, О. Спіріна, Т. Liyoshi, V. Kumar, M. Cusumano, A. Fox, R. Griffith, A. Shakeabubator, N. Sultan, E. Tuncay, L. Vaguerota ін.).

Основний акцент у вітчизняних дослідженнях зроблено на виокремленні інструментів та процедури оцінювання ІКК, принципів та критеріїв процедури оцінювання[14].

Здійснення аналізу системи оцінювання ІКК педагогів як суб'єктів інформаційного освітнього простору навчального закладу дасть змогу впливати на зміст, форми, методи та засоби методичної підготовки різних категорій педагогічних працівників (учителів, керівників ЗНЗ), що допоможе оптимізувати використання ресурсів навчального середовища для підвищення якості освіти і самореалізації педагогів і учнів[15].

Питання, що пов'язане з виокремленням і тлумаченням поняття ІКК, присвячено дослідження В. Вембра, О. Кузьминської, Н. Морзе, О. Овчарук, С. Спіріна та ін. [15].

О. Овчарук характеризує ІКК, як уміння використовувати ІКТ на практиці з метою задоволення особистих потреб і розв'язання суспільних, зокрема професійних задач, які виникають у певній предметній галузі або конкретному виді діяльності [16].

Як стверджує О. Спірін, ІКК – це підтверджена здатність особистості використовувати на практиці ІКТ для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно-значущих [17], зокрема професійних задач підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. Такої ж думки дотримуються Н. Морзе та А. Кочарян [18, с. 27–39].

На необхідності формування ІКК майбутніх педагогів акцентує увагу Р. Гуревич [19, с. 55]. На думку науковця, ефективність та якість навчання залежить від якісної організації процесу самостійного навчання, дидактичної якості матеріалів, що

використовуються в навчальному процесі. Розв'язання цих завдань значною мірою залежить від педагогічної майстерності педагогів, їхньої підготовленості до роботи зі зростаючими потоками інформації, володіння методами представлення, пошуку та переробки інформації. Погоджуємося з думкою Р. Гуревича, який стверджує, що необхідною умовою розробки й упровадження нових форм і технологій навчання є підготовленість педагогів до роботи у новому інформаційному середовищі, стверджуючи про необхідність формування ІКК студентів.

М. Жалдак, акцентує увагу на тому, що випускник педагогічного ЗВО має не лише володіти знаннями в галузі комп'ютерної техніки, а й бути фахівцем у застосуванні ІКТ у своїй професійній діяльності [20, с. 4], тобто, мати достатній рівень ІКК.

На думку С. Литвинової [21], ІКК передбачає, наявність у особистості здатностей: застосовувати ІКТв навчанні та повсякденному житті; раціонально використовувати комп'ютер і комп'ютерні засоби під час розв'язування завдань, пов'язаних з опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням і передаванням; будувати інформаційні моделі й досліджувати їх за допомогою засобів ІКТ; давати оцінку процесові й досягнутим результатам.

Так, О. Ляшенко зауважує, що загальне використання ІКТ для формування ІКК майбутніх фахівців мають такі плюси: використання провідних освітніх технологій; індивідуалізація навчання; інтенсифікація самостійної роботи; підвищення мотивації за рахунок різноманітності форм роботи; вільний графік навчання; самостійне визначення темпу навчання; незалежність від місця перебування; навчання без відриву від виробництва; доступність усім верствам населення; демократичний зв'язок «викладач–студент» [22, с. 10–11].

О. Овчарук визначає ІКК, як здатність застосовувати ІКТ в навчанні та повсякденному житті; раціональне використання комп'ютера й комп'ютерних засобів у процесі розв'язування завдань, пов'язаних з опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням та передаванням; будувати інформаційні моделі й досліджувати їх за допомогою засобів ІКТ [23].

Формуванню ІКК майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів присвячено праці С. Дяченко, Т. Котик, І. Таран та ін. Чільне місце серед них посідають праці, присвячені використанню комп'ютерних технологій у педагогічному процесі цих закладів освіти (Ю. Горвіц, С. Дяченко, О. Зворигіна, Н. Кирста, Н. Лисенко, В. Могільова, В. Моторін, С. Новосьолова, С. Пейперт, Г. Петку та ін.); проблемі формування ІКК майбутніх фахівців інклюзивної дошкільної освіти присвячено праці В. Богдан [24], Ж. Матюх [25], Ю. Носенко [26].

У зв'язку з цим актуалізується проблема підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, формування у них ІКК як необхідної умови його професійної стабільності, орієнтації в інформаційному просторі, здатності оперувати даними на основі використання сучасних ІКТ відповідно до потреб ринку праці та для ефективного виконання професійних обов'язків.

Мета статті. Розробити та обґрунтувати структурно-процесуальну модель формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти й описати поетапність її впровадження у процесі їхньої фахової підготовки у закладі вищої освіти.

2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Для розв'язання поставлених завдань використано методи порівняльного ч системного аналізу для зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему;

моделювання – для розробки структурно-процесуальної моделі формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під цілеспрямованим формуванням ІКК майбутнього фахівця дошкільної освіти розуміємо його розвиток за спроектованою моделлю й адекватними прийомами впливу, що вимагають використання відповідних методів. Студенти під керівництвом викладача опановують зміст дисциплін комп'ютерного циклу і засвоюють основні способи дій і технології роботи з програмними засобами та переносять їх у площину майбутньої професійної діяльності [27, с. 128].

Аналіз психолого-педагогічних досліджень (Ю. Бабанського, В. Беспалько, А. Зак, Н. Кузьміна, О. Новикова, В. Полонського, В. Сластьоніна, Н. Талізїна та ін.) дозволяє стверджувати про широке використання методу моделювання в сучасних дослідженнях.

Так, С. Дяченко поділяє думку Ю. Бабанського, який стверджує, що «моделювання в педагогічних дослідженнях постає вищою й особливою формою наочності, засобом упорядкування інформації, що дозволяє більш глибоко розкрити сутність того явища, яке вивчається» [28, с. 93].

Для більш глибокого розуміння цього процесу наведемо результати термінологічного аналізу поняття «моделювання» та «модель».

Моделювання (фр. – зразок, прообраз) – відтворення характеристик певного об'єкта на іншому об'єкті, спеціально створеному для їх вивчення. А модель – це ніби місток між теорією і практикою:

1) у широкому значенні – це система, що мисленнєво уявляється або матеріально реалізується і, відображаючи або відтворюючи об'єкт дослідження, здатна замінити його так, що її вивчення дає нову інформацію про цей об'єкт;

2) у вузькому значенні – це зображення певного явища за допомогою іншого, більш вивченого, яке легше зрозуміти;

3) спрощені теорії, що дозволяють вивчати взаємозв'язки між різними індикаторами в суспільстві;

4) схема, графік будь-якого об'єкта, процесу або явища, що використовується як його спрощена заміна [29, с. 63].

Моделювання дозволяє студентів продемонструвати і дослідити властивості об'єктів, явищ, відкриває можливість широкого доступу до навчально-методичної і наукової інформації, організації оперативної консультативної допомоги, моделювання науково-дослідної діяльності, проведення віртуальних навчальних занять (семінарів, лекцій) у реальному режимі часу.

Процес формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти нерозривно пов'язаний із моделюванням дидактичних теорій і способів регуляції практики навчання, визначенням змісту, засобів та прийомів навчальної роботи.

Тому, було розроблено структурно-процесуальну модель формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти, яка дозволить систематизувати процес їхньої професійної підготовки з метою задоволення соціального замовлення на кваліфікованих фахівців з дошкільної освіти з високим рівнем сформованості ІКК.

Підставою для розроблення такої моделі стала потреба: в оптимізації взаємозв'язку складових навчального процесу з безпосереднім впливом на майбутню професійну діяльність майбутнього фахівця дошкільної освіти; у виявленні та запровадженні до системи підготовки майбутніх фахівців ефективних способів для

розв'язання професійних завдань із використанням ІКТ; у визначенні рівня навчальних досягнень і внесенні відповідних змін до системи їхньої підготовки [30].

Представлена структурно-процесуальна модель узгоджується з логікою навчального процесу і враховує його зміст, педагогічні умови, навчально-методичне забезпечення, особливості впливу на організацію процесу формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти.

В основу розробки структурно-процесуальної моделі формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти було покладено системно-діяльнісний, особистісно зорієнтований, інтегративний, середовищний та компетентнісний підходи до організації педагогічного процесу, застосування яких має суттєвий вплив на визначення змісту освітнього процесу, вибір форм, методів, засобів навчання і, безумовно, на кінцевий результат. Так, системно-діяльнісний підхід як визначальне, методологічне підґрунтя формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти передбачає системну організацію навчального процесу у закладі вищої освіти становить єдність різних видів діяльності студентів (навчальної, навчально-професійної, науково-дослідної, інформаційної, комунікаційної, соціокультурної та ін.); особистісно зорієнтований підхід передбачає максимальне розкриття всієї багатогранності і неповторності індивідуальних особливостей кожного студента; інтегративний підхід, сприяє подоланню суперечностей між принципом єдності знань і їх розподілом на фундаментальні і спеціальні, між збільшенням обсягу знань й обмеженістю навчального часу для їх опанування; середовищний підхід сприяє створенню інформаційно-комунікаційного середовища закладу вищої освіти, яке впливає на формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти, є впливовим чинником запровадження інновацій у навчальний процес і дає можливість студентам вільного вибору змісту й форм діяльності; компетентнісний підхід визначає вміння майбутнього фахівця дошкільної освіти використовувати інформаційно-комунікаційні технології для підтримки навчання, оперувати інформацією, гнучко адаптуватися в мінливому інформаційному просторі згідно з власними потребами і вимогами сучасного суспільства.

Запропонована структурно-процесуальна модель формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти містить три взаємопов'язаних блоки: методологічно-цільовий, змістово-операційний, результативний.

Методологічно-цільовий блок моделі охоплює системно-діяльнісний, особистісно зорієнтований, інтегративний, середовищний, компетентнісний підходи та принципи (науковості, доступності, послідовності й систематичності навчання, наочності змісту і діяльності, активності й самостійності, свідомості, індивідуалізації і колективності навчання).

Змістово-операційний блок формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти вміщує в собі чотири взаємопов'язаних етапи: інформаційно-орієнтувальний, когнітивно-розвивальний, діяльнісно-трансформувальний, креативно-творчий, кожен із яких має відносно стабільні часові відрізки професійної підготовки та відповідає конкретній цільовій настанові, що забезпечується змістом навчальних завдань, визначених форм, методів і засобів формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти, а також відповідні педагогічні умови.

Результативний блок моделі презентує критерії, показники та рівні сформованості ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти. Результатом є сформована ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти (див. рис. 1). Опишемо поетапність її виконання.

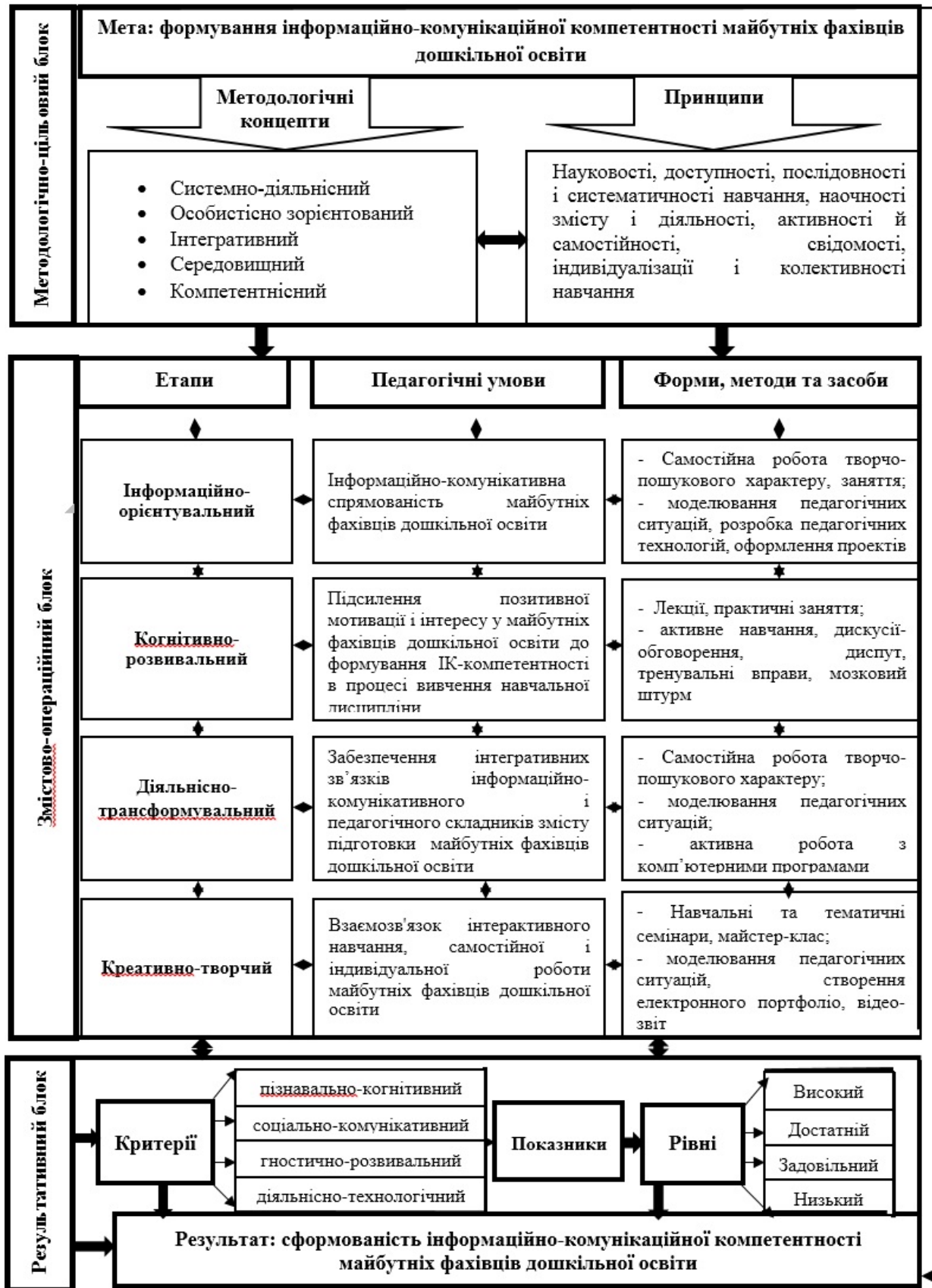

Рис. 1. Структурно-процесуальна модель формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти

Метою першого – інформаційно-орієнтувального етапу – було з'ясування базових знань, умінь і навичок студентів, що відображають їхню обізнаність ІКТ і науково-методичними основами їх використання у дошкільному навчальному закладі, формування умінь довільно регулювати власну пізнавальну діяльність та визначати педагогічну доцільність використання ІКТ у майбутній професійній діяльності.

Завданнями інформаційно-орієнтувального етапу було:

- забезпечення інтегративних зв'язків педагогічної і інформаційно-комунікаційної складових підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти й системи методологічних, науково-теоретичних і прикладних знань;
- спрямування змісту дисциплін професійної практичної підготовки щодо формування ІКК студентів;
- активізація комплексу певних характеристик дидактичного принципу активності й самостійності у залученні студентів до професійної діяльності за участі в онлайн-комунікації, конференціях, семінарах, використанні web-форумів, чатів, блогів, ресурсів соціальних мереж.

Реалізовано таку педагогічну умову – інформаційно-комунікаційна спрямованість підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. З метою реалізації педагогічної умови в рамках навчальних дисциплін [31] створювали освітньо-виховні ситуації, що сприяли посиленню зацікавленості студентів до обраної професії, в усвідомленні ролі й місця педагога-новатора в інформаційному суспільстві.

Змістово-організаційними засадами формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти виступили розроблення відповідних тем і модулів до таких навчальних дисциплін: «Дошкільна педагогіка», «Дитяча психологія», «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень», «Інноваційні технології в освіті», «Методика ознайомлення дітей із суспільним довкіллям», «Художня праця та основи дизайну», «Педагогічні технології розвитку мовлення», «Актуальні проблеми сучасних досліджень дошкільної педагогіки». Розкривалися цілі вивчення кожної дисципліни, можливості набуття комплексних знань і вмінь засобами ІКТ задля використання їх у майбутній професійній діяльності в дошкільному навчальному закладі. Студенти ознайолювалися із загальною структурою дисциплін, формами і методами навчальної роботи, місцем і значенням самостійної і індивідуальної роботи, з формами і видами контролю, цілями і критеріями, на які варто спиратись у виборі стратегії і тактики навчання. Принцип науковості передбачав включення в зміст не тільки традиційних наукових, але й фундаментальних знань з інформаційно-комунікаційних технологій. Принцип доступності навчання передбачав вибір і реалізацію змісту й методів навчання з урахуванням вікових індивідуальних особливостей майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Відбувалося поєднання лекційної форми навчання із систематичною самостійною роботою студентів, теоретичної підготовки з практичним застосуванням ІКТ; підготовка доповідей, виступів і повідомлень з окремих питань, формування вміння виступати перед аудиторією, використовуючи медіа-засоби; формування умінь і навичок наукового дослідження, інтересу до науково-дослідної роботи; використання теоретичних знань для розв'язання практичних завдань із проблеми формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти; самостійно формулювали проблему і здійснювали пошук шляхів її розв'язання засобами ІКТ [32].

Формами і методами реалізації окресленої мети були: лекції (слайд-лекція «Педагогічна наука і засоби сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання», лекція-презентація «Історія виникнення ІКТ», лекція-нарада «Сучасні напрями використання комп'ютерних технологій в дошкільній освіті», лекція-конференція «Формування інформаційної культури майбутніх фахівців дошкільної

освіти», бінарна лекція «Впровадження ІКТ у навчальний процес»; практичні заняття: («Особливості формування елементарних математичних уявлень дітей засобами ІКТ», «Сучасні інформаційні технології і традиційні засоби навчання»; лабораторне заняття «Розвиток почуття кольору та композиції засобами комп'ютерної програми»; самостійна робота творчо-пошукового характеру; інтерактивна вправа «Передбачення»; рольова гра «Крокуємо комп'ютерними сходинками»; семінар-дискусія «Формування інформаційно-комунікаційної компетентності педагогічних кадрів у системі дошкільної освіти»; дидактична гра «Медіатехнології в сучасному дошкільному навчальному закладі»; гра з правилами «Конкурс на посаду фахівця-комп'ютерника»; комп'ютерні програми (Paint, Adobe Photoshop, Microsoft Power Point, Microsoft Front Page); виступи на семінарах-конференціях «Перша міжнародна конференція вихователів», «Застосування ІКТ для співпраці з батьками»; майстер-класи «Я починаю розмову», «Інформаційний сайт дошкільної установи».

Метою другого – когнітивно-розвивального етапу–структурно-процесуальної моделі формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти було сформувати у майбутніх фахівців дошкільної освіти вміння встановлювати педагогічно доцільні взаємини в системі «вихователь–дитина–діти» в умовах інформаційно-комунікаційного середовища дошкільного навчального закладу, професійно використовувати інформаційно-комунікаційні технології для обміну й поширення передових педагогічних технологій, створювати атмосферу творчості і позитивного ставлення до використання ІКТ в педагогічному процесі дошкільного навчального закладу.

Завданнями когнітивно-розвивального етапу було:

- формування у студентів стійкої позитивної мотивації й інтересу до набуття професійних знань і вмінь засобами ІКТ;
- окреслення цілей і завдань професійно-педагогічної підготовки студентів, закріплення загальнонавчальних умінь, розвиток комунікативної взаємодії в інформаційно-комунікаційному середовищі закладу вищої освіти;
- навчання майбутніх фахівців дошкільної освіти самостійної роботи з інформаційними джерелами, електронними посібниками, монографіями, статтями й іншими науковими матеріалами;
- навчання студентів оперативно передавати на відстані інформацію будь-якого обсягу і виду, здійснювати інтерактивний, оперативний зв'язок, приймати участь у Інтернет-конференціях, чатах, форумах, блогах та ін.

Використання ІКТ у професійній підготовці студентів і використання Інтернет-мережі забезпечили відкритий доступ до інформаційно-комунікаційних ресурсів та послуг профорієнтаційного та профконсультаційного характеру.

На цьому етапі реалізовано педагогічну умову – підсилення позитивної мотивації й інтересу майбутніх фахівців дошкільної освіти до формування ІКК у процесі вивчення навчальної дисципліни «Використання ІКТ у роботі з дітьми». Названу дисципліну включено до варіативної частини навчального плану освітньо-професійної програми за напрямом/спеціальністю підготовки майбутніх фахівців «Дошкільна освіта». Її зміст має теоретико-методологічне, організаційно-методичне і практико-орієнтоване спрямування, реалізується у таких змістових модулях: «Сучасний стан використання практичної комп'ютеризації процесу навчання в дошкільному навчальному закладі» (Теми: Історія виникнення інформаційних технологій в освіті; Вимоги до організації комп'ютерно-ігрового комплексу в дошкільному навчальному закладі); «ІКТ та їх роль в освітньому процесі дошкільного навчального закладу» (Теми: Вплив ІКТ на дітей дошкільного віку; Організація навчання комп'ютерної грамоти дітей у дошкільному закладі); «Інформаційно-комунікаційне середовище як складова педагогічного процесу дошкільного навчального закладу»; (Тема: Теорія

комп'ютерної гри); «Інформаційно-комунікаційна компетентність вихователя дошкільної установи» (Тема: Практика використання ІКТ у професійній діяльності вихователя).

Мета досягалася під час викладання лекційних занять («Інформаційно-комунікаційне середовище як складова педагогічного процесу дошкільного навчального закладу», «Провідні фактори впливу інформаційних технологій на дітей дошкільного віку», «Розвиток пізнавальної активності дітей засобами інформаційних технологій», «Комп'ютерні ігри та їх місце в педагогічному процесі дошкільного навчального закладу», «Використання інформаційно-комунікаційних технологій у методичній роботі дошкільної установи»); практичних занять («Створення газетної публікації», «Класифікація комп'ютерно-ігрових програм для дітей»). На цьому етапі були використані такі засоби: комп'ютерні програми (Microsoft Office (Power Point, Microsoft Word, Microsoft Publisher), Windows Movie Maker, Scratch, Opera (або Internet Explorer); дискусії («Особливості використання ІКТ у роботі з дітьми», «Комп'ютер як засіб навчання та об'єкт вивчення на заняттях», «Технічні засоби для забезпечення різних форм занять із використанням ІКТ у дошкільному навчальному закладі», «Психолого-педагогічні вимоги до комп'ютерних ігор», «Розробка та впровадження програмних засобів у педагогічний процес дошкільного навчального закладу»; ігри (комп'ютерні ігри «Абетка», «Побудуй місто», «Веселий клоун», «Фантастичні тварини», «Жабеня», «Зоряні пірати», «Лінгвістон», «Місто пригод», «Правила руху», «Розмова по телефону», «Розфарбуй прапори», «Десять мавпочок», «Вчимося рахувати», «Пласкі фігури», «Об'ємні фігури», «Математика з Алладіном», «Алі-Баба та сорок розбійників», «Fred Fish», «Арт-студія», «У гостини до матусі Гуски»), ігри-стимулятори («Спробуй ще раз», «Подумай», «Чудово»); тренінг «Подорож ІКТ-країною»; конкурси («Запитання для кмітливих», «Третій зайвий») [33].

Метою третього – діяльнісно-трансформувального етапу – структурно-процесуальної моделі формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти було сформувані у майбутніх фахівців дошкільної освіти вміння відбирати комп'ютерні програми, які необхідні для майбутньої професійної діяльності в дошкільному навчальному закладі, створювати текстові і графічні документи, формувати запити до бази даних, працювати за зразком, використовуючи ІКТ як педагогічний і технічний засіб, здійснювати адекватну самооцінку, розвивати здібності самостійно бачити проблему і долати труднощі в оволодінні ІКТ.

Активне залучення студентів до індивідуальної і колективної навчально-дослідницької діяльності за допомогою комп'ютерних програм (Power Paint, Microsoft Word, Microsoft Publisher, Windows Movie Maker, Scratch, Opera або Internet Explorer), дозволило образно і яскраво представити інформацію у навчальній діяльності, так і в роботі з дітьми дошкільного віку. Принцип активності й самостійності передбачав логічну побудову змісту навчання, майбутні фахівці свідомо здійснювали дії, спрямовані на досягнення поставленої мети засобами ІКТ. При цьому ключова роль належала формам, методам та засобам навчання з формування умінь застосовувати інформаційно-комунікаційні технології як високоефективний засіб технологічної підтримки педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі.

Завданнями діяльнісно-трансформувального етапу було:

- створення інформаційно-комунікаційного середовища дошкільного навчального закладу;
- розширення і конкретизація знань й умінь майбутніх фахівців дошкільної освіти щодо організаційних, технічних та методичних аспектів використання ІКТ у дошкільному навчальному закладі;
- створення текстових і графічних документів, презентацій та робота з ними.

На третьому, діяльнісно-трансформувальному етапі реалізовувались така педагогічна умова – забезпечення інтегративних зв'язків інформаційно-комунікаційного і педагогічного складників змісту підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Традиційно різновид інформаційно-комунікаційної діяльності студента був обмежений таким набором: сприйняття (при прослуховуванні, перегляді) у процесі пояснення нового навчального матеріалу певного обсягу; запам'ятовування, заучування студентом, як правило, лише частини представленого навчального матеріалу; відтворення (вербально або в письмовій формі) засвоєного матеріалу. Упровадження інтерактивних засобів навчання дало можливість використати такі форми навчальної діяльності, як реєстрація, збір, накопичення, зберігання, обробка інформації про досліджувані об'єкти, явища, процеси; передавання досить великих обсягів інформації, представлених у різних формах, управління відображенням на екрані моделей різних об'єктів, явищ, процесів.

Можливість використання розподіленого інформаційного Інтернет-ресурсу, змісту навчальної інформації за спільної взаємодії став прерогативою вибору не тільки педагога, а й студента. Наразі зміст навчальної інформації студент здобував з розподіленого інформаційного ресурсу локальної і глобальної мережі [34, с. 113]. Відбувався також інтерактивний діалог не тільки з педагогом, а й із засобами навчання, що функціонують на базі ІКТ.

Використання розподіленого інформаційного Інтернет-ресурсу дозволило здійснити, попри перераховані вище види навчальної діяльності, ще й пошук інформації, зокрема, аудіовізуальної у різних базах даних Всесвітньої мережі Інтернет та в діалоговому режимі реального часу; відбувалася особистісна презентація у інформаційно-комунікаційному середовищі закладів вищої освіти; продукувати інформацію (діяльність щодо створення інформаційного продукту); формалізувати інформацію [34, с. 113].

Змістово-організаційними засадами формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти стали практичні заняття з навчальної дисципліни «Використання ІКТу роботі з дітьми». На їх основі відбувалося навчання майбутніх фахівців дошкільної освіти здійснювати професійну діяльність із застосуванням ІКТ.

Формами і методами досягнення окресленої мети виступили: навчально-методичний проект «Інформаційно-комунікаційне середовище дошкільного навчального закладу» із складниками («Навчально-методичний комплекс», «Організація навчальної діяльності студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій», «Використання програмового забезпечення», «Застосування комп'ютерних програм у практичній діяльності», «Інтернет-репозитарій дошкільного навчального закладу»); практична робота «Створення і зберігання текстового документа»; вправи («Інтернет-скарбничка для вихователя», «Програмне забезпечення»); творче завдання «Пошук»; ділова гра «Експертна оцінка інформаційно-комунікаційної діяльності майбутнього вихователя»; майстер-клас «Плюмін педагогічних програмних засобів для дошкільнят»; комп'ютерні програми (Microsoft Office, Microsoft Word, Microsoft Power Paint, Microsoft Excel, Microsoft OneNote); консультації («Інформаційно-комунікаційні технології як інструмент педагогічної діяльності», «Дошкільник і комп'ютер», «Профілактика стомлюваності при роботі за комп'ютером»); семінари-практикуми («Інформатика та інформація», «Основні пристрої апаратної інформаційної системи», «Ази Microsoft Word», «Ознайомлення з програмою Microsoft PowerPoint», «Прикладні можливості Microsoft Excel»); самостійна робота творчо-пошукового характеру: базовий набір Інтернет послуг (електронна пошта (e-mail), телеконференції (usenet), відеоконференції,

публікації власної інформації, створення власної домашньої сторінки (homepage) і розміщення її на Web-сервері, довідкові каталоги (Yahoo!, InfoSeek / UltraSmart, LookSmart, Galaxy), пошукові системи (Alta Vista, HotBob, Open Text, WebCrawler, Excite), розмова в мережі (Chat)), розробка конспектів «Тематичні конспекти занять для дітей».

Метою четвертого – креативно-творчого етапу – структурно-процесуальної моделі формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти була апробація набутого досвіду з означеної проблеми під час педагогічної практики у дошкільному навчальному закладі.

При цьому виходили з розуміння того, що важливим компонентом формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти була педагогічна практика у дошкільному навчальному закладі. Педагогічна практика дала можливість доповнити і збагатити теоретичну підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти, створити можливості для закріплення, поглиблення й апробації знань та умінь, реалізації теоретичних положень вивчених дисциплін під час вирішення практичних завдань у дошкільному навчальному закладі засобами ІКТ.

До програми практики було додатково уведено такі завдання: вміти добирати професійно орієнтовані завдання і педагогічні ситуації; уміти аналізувати можливості сучасних ІКТ та різних видів діяльності інформаційної, навчальної, дослідницької діяльності вихованців і власної з пошуку, опрацювання та надання необхідної інформації, оцінки отриманої інформації та педагогічних програмних засобів навчального призначення; уміти застосовувати різні моделі використання ІКТ у навчальному процесі та технологічно представляти свій педагогічний досвід у дошкільному навчальному закладі; організувати процес навчання і виховання дітей дошкільного віку відповідно до сучасних вимог педагогічної науки, шукати шляхи його оптимізації використовуючи ІКТ в професійній діяльності майбутнього фахівця дошкільної освіти; розвивати творчі здібності дітей, здійснювати комунікацію (встановлювати контакти з дітьми, батьками, педагогічними працівниками, розв'язувати конфліктні ситуації).

На цьому етапі була реалізована така педагогічна умова – взаємозв'язок інтерактивного навчання, самостійної й індивідуальної роботи майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Було репрезентовано такі форми і методи: педагогічна практика в дошкільному навчальному закладі; відео-звіти («Педагогічна практика в дошкільному навчальному закладі», «Інформаційно-комунікаційне середовище дошкільного навчального закладу»); програми: комп'ютерні програми (Microsoft Paint, Microsoft Word, Microsoft Publisher, Windows Movie Maker), ігрова програма «Рожева зебра»; вправи («Інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця дошкільної освіти», «Майстри-креслярі», «Інформаційна група», «Моя комп'ютерна документація»); створення електронної документації («Щоденник вихователя», «Книга відомостей про дітей та їхніх батьків»); комп'ютерні презентації («Комп'ютерні технології як засіб навчання грамоти дітей», «Дитина в сучасному медіапросторі», «Сучасні інформаційні технології в дошкільному навчальному закладі»; електронне портфоліо дитини «Особистість зростає»); майстер-клас «Захопливий світ Інтернету».

Робота з використанням програми Microsoft Word була спрямована на підготовку документації вихователя (планування режимних моментів в групі, розробку власного планування на 2 тижні з використання ІКТ в педагогічному процесі дошкільного навчального закладу, підготовка анкет для батьків та вихователів).

Під час розробки презентації ураховувалися такі вимоги: навчальні цілі презентації чітко узгоджувалися з державними освітніми стандартами і програмами;

доцільність та доступність поданої інформації; пізнавальна активність дітей; використання зображень, які сприймаються дітьми дошкільного віку (кольорова гама, чіткість зображення); емоційна насиченість образів; стилістична виразність тексту; наявність звукових ефектів, анімація, відео.

Програма Microsoft Publish призначена для створювання різного роду інформаційних бюлетенів, публікацій, календарів тощо. За допомогою програми Microsoft Publish студенти розробляли щоденник вихователя, оформляли наочний і методичний посібник для методичного кабінету дошкільного навчального закладу (для розроблення посібника студенти–практиканти об'єднувалися у підгрупи по 3–4 особи). Створювали альбом дитячих малюнків і «Книгу казок», публікацію для батьків (3–4 сторінки). Вимоги до публікації були такі: доцільність інформації, естетичне, грамотне оформлення.

У дошкільному навчальному закладі студенти організували заняття з дітьми дошкільного віку, використовуючи комп'ютер. Зверталася увага студентів на обладнання комп'ютерно-ігрового комплексу, графік відвідування занять дітьми, гігієнічні вимоги до робочого місця дітей, освітлення, техніка. Розробляли навчальні матеріали засобами ІКТ у дошкільному навчальному закладі (плани, програми, методичні листи, посібники, конспекти занять, добірка комп'ютерних програм (ігор) для дошкільників тощо).

Користуючись мережею Інтернет, майбутні фахівці консультували батьків через електронну пошту з таких проблем: як стимулювати пізнавальний розвиток дитини; поради щодо організації дитячої дослідницької й експериментальної діяльності вдома; рекомендації щодо організації індивідуальної роботи з дітьми вдома (комплексні розвивальні заняття, ігри, розваги).

Користуючись електронними бібліотеками, сайтами та порталами для педагогічних працівників, студенти оформляли папку «Інтернет-ресурси вихователя» (підбирали картинки, музику, книжки, статті, картотеку електронних адрес), за обраними напрямками.

Наприкінці практики оформляли відеозвіт «Педагогічна практика у дошкільному навчальному закладі №...» (група студентів); «Інформаційно-комунікаційне середовище дошкільного навчального закладу» (індивідуально) за допомогою програми Windows Movie Maker (вимоги до відеофільмів: інформація про дошкільний навчальний заклад, педагогічний колектив, оснащення груп, в яких студенти проходили практику, демонстрація діяльності студентів–практикантів (проведення занять, батьківських консультацій, виступів на педагогічній нараді тощо).

Відтак, теоретичні уявлення студентів щодо організації педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі (набуті ними під час лекційних, практичних занять та самостійної навчально-дослідницької діяльності з використанням ІКТ) апробувалися на педагогічній практиці. Майбутні фахівці дошкільної освіти опанували такі навички роботи з комп'ютерними програмами Microsoft Office (PowerPoint, Microsoft Word, Microsoft Publish), Opera (або Internet Explorer), Windows Movie Maker. Усвідомили сутність та значення використання ІКТ у роботі вихователів.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У статті дано розробку й обґрунтування структурно-процесуальної моделі формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти й описано поетапність її впровадження у процесі їхньої фахової підготовки у закладі вищої освіти. Структурно-процесуальна модель формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти охоплює три взаємопов'язаних блоки (методологічно-цільовий, змістово-операційний,

результативний). Методологічно-цільовий блок моделі містить в собі підходи (системно-діяльнісний, особистісно-зорієнтований, інтегративний, середовищний, компетентнісний) та принципи (науковості, доступності, послідовності і систематичності навчання, наочності змісту і діяльності, активності й самостійності, свідомості, індивідуалізації і колективності навчання). Змістово-операційний блок моделі містить чотири взаємопов'язаних етапи (інформаційно-орієнтувальний, когнітивно-розвивальний, діяльнісно-трансформувальний, креативно-творчий), кожен із яких має відносно стабільні часові відрізки професійної підготовки і відповідає конкретній меті, що забезпечується змістом навчальних завдань, визначених форм, методів та засобів формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти, а також відповідні педагогічні умови. Результативний блок моделі презентує критерії, показники та рівні сформованості ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти. Результатом є сформованість ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Описано поетапне впровадження структурно-процесуальної моделі формування ІКК майбутніх фахівців дошкільної освіти процесі їхньої фахової підготовки у закладі вищої освіти. На першому, інформаційно-орієнтувальному етапі, виявляли базові знання, уміння і навички у студентів, що відображають їхню обізнаність з ІКТ і науково-методичними основами їх використання у дошкільному навчальному закладі, формували уміння довільно регулювати власну пізнавальну діяльність і визначати педагогічну доцільність використання ІКТ у майбутній професійній діяльності; на другому, когнітивно-розвивальному етапі, формували у майбутніх фахівців дошкільної освіти вміння встановлювати педагогічно доцільні взаємини в системі «вихователь–дитина–діти» в умовах інформаційно-комунікаційного середовища дошкільного навчального закладу, професійно використовували ІКТ для обміну й поширення передових педагогічних технологій, створювали атмосферу творчості і позитивного ставлення до використання ІКТ в педагогічному процесі дошкільного навчального закладу; на третьому, діяльнісно-трансформувальному етапі, формували у майбутніх фахівців дошкільної освіти вміння відбирати комп'ютерні програми, які необхідні для майбутньої професійної діяльності в дошкільному навчальному закладі, створювали текстові і графічні документи, формували запити до бази даних, працювали за зразком, використовуючи ІКТ як педагогічний і технічний засіб, здійснювали адекватну самооцінку, розвивали здібності самостійно бачити проблему і долати труднощі в оволодінні ІКТ; на четвертому, креативно-творчому етапі, відбувалася апробація набутого досвіду з означеної проблеми під час педагогічної практики у дошкільному навчальному закладі.

Перспективи дослідження полягають у подальшій розробці науково-методичного забезпечення з проблеми формування ІКТ майбутніх фахівців дошкільної освіти, інтегрування ідей дослідження в підготовку майбутніх фахівців дошкільної і початкової освіти для реалізації наступності й безперервності двох ланок освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Р. С. Гуревич, та М. Ю. Кадемія, та М. М. Козяр, *Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців*. Львів, Україна: СПОЛОМ, 2012.
- [2] В. П. Беспалько, *Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия)*. Москва, Россия: НПО–МОДЕК, 2002.
- [3] В. Ю. Биков, та К. М. Левківський, *Дидактичні та організаційно-методичні проблеми реалізації принципів освіти*. Київ, Україна, 1994.
- [4] Б. С. Гершунский, *Компьютеризация в сфере образования. Проблемы и перспективы*. Москва, Россия: Педагогика, 1997.

- [5] С. У. Гончаренко, "Дидактична концепція змісту освіти", *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*, ч. 1, Харків, Україна: НТУ-ХПІ, 2002.
- [6] Р. С. Гуревич, та М. Ю. Кадемія, "Впровадження нових інформаційних технологій у навчально-виховний процес", *Професійно-технічна освіта*, № 1, с. 30–33, 1999.
- [7] М. І. Жалдак, "Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання в загальноосвітній середній школі", *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*, ч. 2, Умань, с. 144–152, 2008.
- [8] М. Ю. Кадемія, "Педагогічні умови інформатизації навчального процесу в професійно-технічних закладах", *Psychologiczne i pedagogiczne podstawy kształceniaspecjalistów w warunkach integracji europejskiej*, Том II, nr. 90. Kielce, с. 88–94, 2004.
- [9] М. М. Козяр, та А. Д. Кузик, "Застосування мультимедійних телекомунікаційних технологій у навчально-виховному процесі", *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, вип. 10, Київ-Вінниця, с. 340–345, 2006.
- [10] Е. І. Машбиц, *Компьютеризация обучения: проблемы и перспективы*. Москва, Россия: Педагогика, 1986.
- [11] Е. С. Полат, и М. Ю. Бухаркина, и М. В. Моисеева, и А. С. Петров, *Новые педагогические и информационные технологии в системе образования*. Москва, Россия: Академия, 2003.
- [12] И. В. Роберт, *Концепция внедрения средств новых информационных технологий в учебный процесс общеобразовательной школы*. Москва, Россия, 1990.
- [13] С. О. Сисоєва, "Творчість і технології в наукових дослідженнях неперервної професійної освіти". Київ, Україна: КІМ, с. 352–389, 2008.
- [14] О. В. Овчарук, "Інформаційно-комунікаційна компетентність як предмет обговорення: міжнародні підходи", *Комп'ютер у школі та сім'ї*, № 7, с. 3-6, 2013.
- [15] В. Ю. Биков, та О. В. Овчарук, *Оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності учнів та педагогів в умовах євроінтеграційних процесів в освіті*. Київ, Україна: Педагогічна думка, 2017.
- [16] В. Ю. Биков, та О. В. Білоус, та Ю. М. Богачков, *Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України*. Київ, Україна: Атіка, 2010.
- [17] О. М. Спірін, "Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики", *Інформаційні технології і засоби навчання*, № 5 (13), 2009. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ime.eduua.net/em.html>.
- [18] Н. В. Морзе, та А. Б. Кочарян, "Модель стандарту ІКТ-компетентності викладачів університету в контексті підвищення якості освіти" *Інформаційні технології і засоби навчання*, том 43, № 5, с. 27–39, 2014. [Електронний ресурс].
- [19] Р. С. Гуревич, та М. Ю. Кадемія, та М. М. Козяр, *Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців*. Львів, Україна: ЛДУ БЖД, 2012.
- [20] М. І. Жалдак, *Комп'ютер на уроках математики*. Київ, Україна: Техніка, 1997.
- [21] С. Г. Литвинова, "Шляхи формування інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів-предметників", *Комп'ютер у школі та сім'ї*, № 2, с. 8, 2008.
- [22] О. Ляшенко, "Стратегія якості як основа освітньої політики країн світу", *Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи*, с. 9–14, 2004.
- [23] О. В. Овчарук, *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. Київ, Україна: К.І.С., 2004.
- [24] В. О. Богдан, "Компоненти методики розвитку ІК-компетентності керівників дошкільних навчальних закладів в аспекті використання хмарних сервісів Google у професійній діяльності", *матеріали Звітної наукової конференції Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України*, Київ: ІТЗН НАПН України, 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua>.
- [25] Ж. В. Матюх, "Проблеми та перспективи впровадження мультимедійних технологій в інклюзивну дошкільну освіту", *Нові технології навчання: науково-методичний збірник Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України*, вип. 88, ч. 1, Київ, с. 65–69, 2016.
- [26] Ю. Г. Носенко, та Ж. В. Матюх, "Зарубіжний досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій в інклюзивній дошкільній освіті", *Нова педагогічна думка*, № 4, с. 95–102, 2015.
- [27] В. Г. Логвіненко, "ІКТ-компетентність та ІКТ-компетенція майбутнього фахівця", *Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики*: збірник наукових праць: Т.3, Вип. VII, Кривий Ріг, Україна: Видавничий відділ НацМетАУ, с. 121–131, 2008.

- [28] С. В. Дяченко, "Підготовка майбутніх вихователів до формування основ комп'ютерної грамотності старших дошкільників", дис... канд. пед... наук, Луганський державний педагогічний університет імені Т. Шевченка, Луганськ, 2009.
- [29] С. О. Лодатко. "Моделювання в педагогіці: точки відліку", *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку: е-журнал*, вип. № 1, 2010. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine
- [30] Н. В. Кузьмина (Головко-Гаршина), *Акмеологическая теория повышения качества подготовки специалистов образования*. Москва, Россия, 2001.
- [31] Р. С. Гуревич, "Використання сучасних технологій навчання у ВНЗ", *Теорія і практика управління соціальними системами*, № 2, с. 3–10, 2014.
- [32] О. М. Пехота, та В. Д. Будаков, та А. М. Старева, та К. Ф. Нор, та В. І. Шуляр, та І. М. Михайлицька, та І. В. Манькусь, та Т. В. Тихонова, та О. Є. Олексюк, та О. І. Балицький, *Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій*. Київ, Україна: Видавництво А.С.К., 2003.
- [33] Т. Г. Осипова, "Компьютерные программы для детей дошкольного возраста", *Детский сад от А до Я: научно-методический журнал для педагогов и родителей*, № 1, с. 149–161, 2003.
- [34] В. Э. Меламуд, *Информатизация образования как условие его модернизации*. Москва, Россия: Московский психолого-социальный институт, 2004.

Матеріал надійшов до редакції 15.05.2018 р.

СТРУКТУРНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Семчук Светлана Ивановна

доктор педагогических наук, доцент, профессор кафедры дошкольного образования
Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины, г. Умань, Украина
ORCID ID 0000-0002-5200-3727
19641971s@gmail.com

Скрипник Неля Ивановна

кандидат педагогических наук, доцент кафедры дошкольного образования
Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины, г. Умань, Украина
ORCID ID 0000-0002-1264-3527
nellyskryp@gmail.com

Семчук Богдан Иванович

ведущий специалист отдела научных исследований,
инноваций и международного сотрудничества, преподаватель кафедры дошкольного образования
Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины, г. Умань, Украина
ORCID ID 0000-0003-1805-8203
semchyk.bogdan@gmail.com

Аннотация. В статье описано теоретико-методические аспекты разработки структурно-процессуальной модели формирования информационно-коммуникационной компетентности будущих специалистов дошкольного образования, которая состоит из совокупности взаимосвязанных блоков (методически-целевого, содержательно-операционного, результативного) и реализуется на информационно-ориентировочном, когнитивно-развивающем, деятельностно-трансформирующем, креативно-творческом этапах. Авторами статьи определено, что на информационно-ориентировочном этапе будущие специалисты дошкольного образования получают теоретические знания, которые отражают работу с информационно-коммуникационными технологиями и научно-методическими основами их использования в детском саду. На когнитивно-развивающем этапе происходит интенсивное формирование знаний и умений по поиску, обработке, передаче и хранению информации, составляющих информационно-коммуникационную основу будущей профессиональной деятельности в дошкольном учебном заведении, за счёт внедрения в учебный процесс высшего учебного заведения учебной дисциплины «Использование ИКТ в работе с детьми». На деятельностно-трансформирующем этапе

происходит активное привлечение студентов к индивидуальной и коллективной учебно-исследовательской деятельности с помощью компьютерных программ, позволяющей образно и ярко представить информацию в учебной деятельности будущих специалистов дошкольного образования, а также в работе с детьми дошкольного возраста. На креативно-творческом этапе формирования информационно-коммуникационной компетентности будущих специалистов дошкольного образования происходит апробация приобретенного опыта по данной проблеме во время педагогической практики в детском саду. В статье представлены взгляды отечественных и зарубежных учёных на сущностные характеристики понятия «информационно-коммуникационная компетентность». Осуществлен терминологический анализ понятий «моделирование» и «модель».

Ключевые слова: информационно-коммуникационная компетентность; специалисты дошкольного образования; структурно-процессуальная модель.

STRUCTURAL AND PROCEDURAL MODEL OF FORMING INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCY OF FUTURE SPECIALISTS IN PRESCHOOL EDUCATION

Svetlana I. Semchuk

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Preschool Education
Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychnya, Uman, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-5200-3727
19641971s@gmail.com

Nelia I. Skripnik

PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Preschool Education
Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychnya, Uman, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-1264-3527
nellyskryp@gmail.com

Bogdan I. Semchuk

Leading Specialist of the Department for Scientific Research, Innovation and International Cooperation, Teacher
of the Department of Preschool Education
Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychnya, Uman, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-1805-8203
semchyk.bogdan@gmail.com

Abstract. The article describes the theoretical and methodological aspects of the development of a structural-processual model for the development of information and communication competency of future specialists in preschool education. It consists of a set of interconnected blocks (methodological, target-oriented, operational, and productive). The model has been implemented at the information-orientated, cognitive-developmental, activity-transformational and creative stages. The authors identify that at the information-orientation stage prospective specialists of preschool education acquire theoretical knowledge that reflects their awareness of information and communication technologies and scientific and methodological bases of implementation the latter in kindergartens. It is emphasized that the cognitive development stage involves intensive creation of knowledge and skills for searching, processing, transmission and preservation of information that forms the information and communication basis for future professional activity in a kindergarten due to introduction of the educational discipline "ICT in working with children" into the university curricula of preschool specialists' training. At the activity-transformation stage, there is greater involvement of students in individual and collective educational and research activities using computer software. It allows to visualize information figuratively and vividly both during preschool specialists' training and while working with preschool children. At the creative stage, the development of information and communication competency of future preschool teachers involves testing of the acquired experience on using ICT during the teaching practice in a kindergarten. The article presents scientific considerations of the national and foreign scholars on the essential characteristics of the concept "information and communication competency". Terminological analysis of the concepts of "modeling" and "model" has been carried out.

Keywords: information and communication competency; preschool specialists; structural-processual model.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] R. S. Gurevich, and M. Yu. Kademiya, and M. M. Kozyar, *Information and communication technologies in the professional education of future specialists*. Lviv, Ukraine: SPOLOM, 2012. (in Ukrainian)
- [2] V. P. Bespalko, *Education and training with the participation of computers (pedagogy of the third millennium)*. Moscow, Russia: NPO–MODIEK, 2002. (in Russian)
- [3] V. Yu. Bykov, and K. M. Levkovsky, *Didactic and organizational-methodical problems of implementing the principles of education*. Kyiv, Ukraine, 1994.(inUkrainian)
- [4] B. S. Gershunsky, *Computerization in the field of education. Problems and perspectives*. Moscow, Russia: Pedagogy, 1997.(in Russian)
- [5] S. U. Goncharenko, "Didactic Concept of Educational Content", *Problems and prospects of the formation of the national humanitarian and technical elite*, Part 1, Kharkiv, Ukraine: NTU–KPHI, 2002.(in Ukrainian)
- [6] R. S. Gurevich, and M. Yu. Kademiya, "Implementation of new information technologies in the educational process", *Vocational and technical education*, n. 1, p. 30–33, 1999.(in Ukrainian)
- [7] M. I. Zhaldak, "Computer-oriented systems of teaching in general secondary schools", *Zbirnyk naukovykh prats Umanskooho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny*, h. 2, Uman, p. 144–152, 2008.(in Ukrainian)
- [8] M. Yu. Kademiya, "Pedagogical conditions of informatization of educational process in vocational schools", *Psychologiczne i pedagogiczne podstawy ksztalceniaspecjalistów w warunkach integacji europejskiej*, Tom II, n. 90. Kielce, c. 88–94, 2004.(inUkrainian)
- [9] M. M. Kozyar, and A. D. Kuzik, "Application of multimedia telecommunication technologies in the educational process", *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, n. 10, Kiev-Vinnitsa, p. 340–345, 2006.(in Ukrainian)
- [10] E. I. Mashbits, *Computerization of training: problems and prospects*. Moscow, Russia: Pedagogy, 1986.(in Russian)
- [11] S. Polat, and M. Yu. Bukharkin, and M. V. Moiseyev, and A. S. Petrov, *New pedagogical and information technologies in the education system*. Moscow, Russia: Academy, 2003.(in Russian)
- [12] I. V. Robert, *The concept of introducing the means of new information technologies into the educational process of the general education school*. Moscow, Russia, 1990. (in Russian)
- [13] S. O. Sysoeva, "Creativity and technology in the research of continuing vocational education". Kyiv, Ukraine: KIM, p. 352–389, 2008.(in Ukrainian)
- [14] O. V. Ovcharuk, "Information and communication competence as a subject of discussion: international approaches", *Kompiuter u shkoli ta simi*, № 7, p. 3-6, 2013. (in Ukrainian)
- [15] V. Yu. Bykov, and O. V. Belous, and Yu. M. Bogachkov, *Fundamentals of standardization of information and communication competences in the education system of Ukraine*. Kyiv, Ukraine: Atika, 2010. (in Ukrainian)
- [16] V. Yu. Bykov, and O. V. Ovcharuk, *Assessment of information and communication competence of students and teachers in the conditions of European integration processes in education*. Kyiv, Ukraine: Pedagogical Thought, 2017. (in Ukrainian)
- [17] O. M. Spirin, "Information-communication and informational competencies as components of the system of professional-specialized competencies of the teacher of informatics", *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, n. 5 (13), 2009. [online]. Available: <http://www.ime.eduua.net/em.html>. (in Ukrainian)
- [18] N. V. Morsey, and A. B. Kocharyan, "The standard of ICT competence of university teachers in the context of improving the quality of education", *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, v. 43, n. 5, p. 27–39, 2014.(in Ukrainian).
- [19] R. S. Gurevich, and M. Yu. Kademiya, and M. M. Kozyar, *Information and communication technologies in the professional education of future specialists*. Lviv, Ukraine: LDU BZD, 2012. (in Ukrainian)
- [20] M. I. Zhaldak, *Computer at math lessons*. Kiev, Ukraine: Engineering, 1997. (in Ukrainian)
- [21] S. G. Litvinova, "Ways of formation of information and communication competence of subject teachers", *Kompiuter u shkoli ta simi*, n. 2, p. 8, 2008. (in Ukrainian)
- [22] O. Lyashenko, "Quality strategy as the basis of educational policy of countries of the world", *Monitorynh yakosti osvity: svitovi dosiahnennia ta ukraïnski perspektyvy*, p. 9–14, 2004.(in Ukrainian)
- [23] O. V. Ovcharuk, *Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives*. Kiev, Ukraine: K.I.S., 2004. (in Ukrainian)

- [24] V. O. Bogdan, "Components of the methodology for developing the IT competence of preschool education managers in terms of using Google cloud services in their professional activities", *Materials of the Report of the Scientific Conference of the Institute of Information Technologies and Training of the National Academy of Sciences of Ukraine*, Kyiv: IITZN NAP Ukraine, 2017. [online]. Available: <http://lib.iitta.gov.ua>. (in Ukrainian)
- [25] Zh. V. Matyukh, "Problems and perspectives of introduction of multimedia technologies in inclusive pre-school education", *New teaching technologies: a scientific and methodical collection of the Institute of Innovative Technologies and the content of education of the Ministry of Education and Science of Ukraine*, v. 88, h. 1, Kyiv, p. 65–69, 2016. (in Ukrainian)
- [26] Yu G. Nosenko, and Zh. V. Matyukh, "Foreign experience of using information and communication technologies in inclusive pre-school education", *Nova pedahohichna dumka*, № 4, p. 95–102, 2015. (in Ukrainian)
- [27] V. G. Logvinenko, "IKT-competence and IT-competence of the Maybutny faculty", *Teoriia ta metodyka navchannia matematyky, fizyky, informatyky: zbirnyk naukovykh prats*: T. 3, v. VII, Kryvii Rih, Ukraine: Publishing Department of National MateAU, p. 121–131, 2008. (in Ukrainian)
- [28] S. V. Dyachenko, "Preparation of future educators for forming the basics of computer literacy of senior preschool children", M.S. thesis, Lugansk State Pedagogical University named after T. Shevchenko 2009. (in Ukrainian)
- [29] E. O. Lodatko, "Modeling in pedagogy: reference points", *Pedagogical science: history, theory, practice, trends of development: e-magazine*, v. № 1, 2010. [online]. Available: http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine (in Ukrainian)
- [30] N. V. Kuzmina, (Golovko-Garshina), *Akmeologicheskaya theory of improving the quality of training of education professionals*. Moscow, Russia, 2001. (in Russian)
- [31] R. S. Gurevich, "Use of modern technologies of studying at universities", *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemamy*, n. 2, p. 3–10, 2014. (in Ukrainian)
- [32] O. M. Pechota, and V. D. Budak, and A. M. Starev, and K. F. Nor, and V. I. Shulyar, and I. M. Mikhailitskaya, and I. V. Mankus, and T. V. Tikhonov, and O. E. Oleksyuk, and O. I. Balitsky, *Preparation of the future teacher for the implementation of pedagogical technologies*. Kyiv, Ukraine: Publishing House A.S.K, 2003. (in Ukrainian)
- [33] T. G. Osipova, "Computer programs for preschool children", *Detskyi sad ot A do Ya: nauchno-metodycheskyi zhurnal dlia pedahohov y rodytelei*, n. 1, p. 149–161, 2003. (in Russian)
- [34] V. E. Melamud, *Informatization of education as a condition for its modernization*. Moscow, Russia: Moscow Psychological and Social Institute, 2004. (in Russian)

